

R. P. F.
IOANNIS DVNS
SCOTI,
DOCTORIS SVBTILIS,
ORDINIS MINORVM,

TRACTATVS SEX,

- QVORVM {
I. DE RERVVM PRINCIPIO.
II. DE PRIMO PRINCIPIO.
III. THEOREMATA.
IV. COLLATIONES.
V. DE COGNITIONE DEI.
VI. QVÆSTIONES MISCELLANÆ.

Partim primùm editi, recogniti, & Scholijs illustrati.

Per R. P. Fr. LVCAM VVADDINGVM, S. Theologiæ Professore
emeritum, & Ordinis Minorum Chronologum.

TOMVS TERTIVS.

LUGDVNI,

Sumptibus LAVRENTII DVRAND.

M. DC. XXXIX.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

R. P. F.

LVCAE VVADDINGI DE HIS COLLATIONIBVS CENSURA.

O PUSCULUM hoc inter reliquas Scoti elucubrationes reponunt Henricus Villotus, & Antonius Posssevinus. Miror Ioannem Pitsaum, sollicitum Scoti operum indagatorem, neque inter tot codices MSS. scriptorum huius Doctoris, quos in Anglia, Lotharingia, & alibi se offendisse narrat, reperisse, neque inter alia à se recensita numerasse. Ab initio prodierunt cum reliquis Scoti operibus; sed inculta, & corrupta. Correxerit primus sub annum 1510. Antonius de Fantis, vir doctissimus, in Scoti operibus ultra omnes versatus. Secundus paulò post Romulus Laurentianus Seruita Florentinus, dedicauitque suo Generali Praefecto Angelo Morellio Aretino, quem ob Scotica disciplina peritiam Scoti animam appellabant. Tertius Paulinus Berli Lucensis, Eremita Augustinianus. Quartam & potissimam editionem reliquis cultiorem, & Scholijs illustriorem adhibuit Illustriss. Dom. Cauellus; ipsius opusculi commendatione praefixa, quam hìc subiungo.

Porro Collationes has, seu Disputationes, habuit Doctor Parisiis, unde & Collationes Parisienses vocat Posssevinus, & codex MSS. Vaticanus, infra à me sub finem huius opusculi citandus. Docta sunt, & maturum fecundumque redolent ingenium. Etsi verò plerasque habeant quaestiones Theologicas, aliasque morales, intermixta tamen sunt & Philosophica: quae de causa hìc inter alios Physico-Theologicos tractatus reposuimus, ut eiusdem generis opuscula in unum excrescerent volumen.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

TRACTATVS Collationum, seu Disputationum Doctoris Subtilis verè aureus, inutilis hæcenus extitit, & paucorum manu tritus: vnde à paucissimis, iisque Scortis tantum, citatum reperies. Causa huius duplex fuit, mendarum, & errorum multitudo, & resolutio passim omissa. Vtrique malo hac castigatione occurrimus: mendas, quibus vbique scatebat opus, deterimus, & resolutionem ex Doctore, maximè in scripto Oxoniensi apposuimus, loca, è quibus deprompta est, fideliter citantes. Vbi etiam materiam argumentorum, quibus singulas quæstiones in vtramque partem agitat, sedulò mouemus, nihil hîc omittentes eorum, quæ in castigatione reliquorum Doctoris Subtilis operum præstata sunt. Argumenta contra illam partem, quam alibi Doctor assertiuè habet, quandoque soluimus; non semper, quia cum breuitate Scholiastis id malè cohæreret. Habet in hisce Collationibus Doctor selectas quæstiones in vtramque partem acutissimè ventilatas, quasi quodlibeticè, alteri, vt resoluantur, propositas. Habent hîc iuniores Theologi quasi armarium benè instructum, vnde sine labore in Scholasticis dissertationibus, & veluti ex opere (vt aiunt) operato disputent: habent etiam promptuarium difficultatum & obiectionum, quibus Doctoris Subtilis opiniones impugnari possint, quarum perpenis solutionibus ipsius doctrina solida & perspicua apparet. Lege attentè, experieris vera me loqui. VALE.

INDEX

INDEX COLLATIONVM.

- COLLAT. I. **A**N tantum sit vna prudentia respectu omnium agibilium, ita quod ad dirigendum omnes actus morales in suos fines, sufficiat vna prudentia. 345
2. Vtrum voluntas possit amouere intellectum habituum ab vno ad aliud dictamen. 350
 3. Vtrum dictamen intellectus sit primum principium actuum respectu electionis. 353
 4. Vtrum voluntas possit peccare eliciendo contra dictamen rationis rectæ. 355
 5. Vtrum voluntas creata possit peccare. 356
 6. Vtrum habitus perficiens aliquam potentiam sit principium actuum actus, ita quod per habitum, tanquam per principium elicitorum, vel actuum, eliciatur actus. ibid.
 7. Vtrum intellectus possibilis sit actius in causando actum intellectus. 362
 8. Vtrum actus intelligendi sit ab obiecto effectiuè. 365
 9. Vtrum intellectus, circumscripto omni actu voluntatis, possit assentire omni per se scibili. 368
 10. Vtrum ad hoc, quod intellectus assentiat alicui vero, requiratur aliquod lumen infusum. 369
 11. Vtrum ad hoc quod intellectus noster videat Deum in præsentia, requiratur lumen infusum. 370
 12. Vtrum intellectus possit quietari in aliqua relatione simpliciter. 374
 13. Vtrum per naturalem inuestigationem de Deo possimus cognoscere quid est. 376
 14. Vtrum voluntas naturaliter determinetur ad volendum. 379
 15. Vtrum voluntas informata charitate possit non velle Deum visum per essentiam in patria. 380
 16. Vtrum apprehenso in vniuersali fine ultimo voluntas possit non velle illum. 381
 17. Vtrum voluntas necessariò velit ultimum finem sibi ostensum à ratione. 382
 18. Vtrum voluntas per aliquid aliud à se, vt per habitum gratiæ, & gloriæ, possit necessitari, vt possit non velle finem ultimum sibi clarè ostensum. 385
 19. Vtrum hæc essentia diuina, vt hæc, distincta à se ipsa, vt concipitur sub omni ratione attributali speciali, sit primum obiectum intellectus. 387
 20. Vtrum essentia diuina sub eadem ratione formali sit obiectum intellectus diuini, & Beati, ita quod sub eadem ratione formali terminet actum visionis animæ, & actum visionis alicuius Beati. 389
 21. Vtrum essentia Dei secundum rationem essentia sit aciei intelligentiæ principium formale intelligendi. 390
 22. Vtrum attributa distinguantur ex natura rei. 391
 23. Vtrum cum summa simplicitate personæ diuinæ possit stare pluralitas respectuum realium in eadem natura ante omnem actum intellectus. 393
 24. Vtrum essentia sola sit principium formale producendi; non vt determinata relatione. 395
 25. Vtrum personæ diuinæ sint relatiuæ. 396
 26. Vtrum intellectus paternus sit principium formale producendi Verbum in Diuinis. 397
 27. Vtrum verbum diuinum sit de essentia, sicut de quasi materia. 399
 28. Vtrum voluntas in Diuinis, vt concors, sit principium formale spirandi Spiritum sanctum. 402
 29. Vtrum alia à Deo sint volita necessariò ab eo ad esse existentia. 403
 30. Vtrum Theologia sit practica, vel speculatiua. 405
 31. Vtrum esse intelligibile creaturæ præsupponat Trinitatem personarum. 407
 32. Vtrum ad intellectionem, qua Deus intelligit lapidem, & asinum, præexigantur respectus diuersi, & rationes diuersæ. 411
 33. Vtrum intelligi lapidis à Deo necessariò concomitetur in lapide aliquod esse reale extra intellectum diuinum. 413
 34. Vtrum relatio creaturæ ad Deum sit realiter ipsa essentia creaturæ, vel alia res ab ea. 417
 35. Vtrum vestigium sit ratio. ibid.
 36. Vtrum in Diuinis possit esse maior distinctio

- stinatio, & diuersitas quàm conce-
ptuum. 421
37. Vtrum in essentia diuina possit esse ali-
qua persona producta. 424
38. Vtrum in Diuinis Filius generetur de
substantia Patris, quasi de materia. 427
39. Vtrum Verbum in Diuinis producat
per actum intellectus formati notitia
simplici agentis in intellectum nudum,
conuersum supra se, vt informatum
notitiâ simplici. 429

INDEX QVÆSTIONVM
Tractatus imperfecti de cogni-
tione Dei.

- Quaest. 1. Vtrum de Deo possit haberi
cognitio media inter co-
gnitionem fidei, & patriæ. 431
2. Vtrum talis cognitio abstractiua possit dici
cognitio scientialis. 433
3. Vtrum cognitio abstractiua proprietatum
personalium possit habere rationem
scientiæ. 436
4. Vtrum talis cognitio abstractiua, quæ po-
nitur media, possit haberi de Deo per
aliquod commune representatum
limitatum. 437
5. Vtrum cognitio intuitiua, & abstractiua
possibilis haberi de Deo sint eiusdem
speciei. 438
6. Vtrum cognitio abstractiua possibilis ha-

beri de Deo, & intuitiua de eodem
simul possint stare in intellectu. 440

INDEX QVÆSTIONVM
Miscellanearum de formalit-
atibus.

- Quaest. 1. Vtrum omne intrinsecum Deo
sit omnino idem essentia
diuinæ, circumscripta quacunque ope-
ratione intellectus. 441
2. Vtrum intellectus, & voluntas in Deo,
qui dicunt perfectiones absolutas, sint
idem realiter, vel distinguantur aliqua-
liter. 448
3. Vtrum Sacerdos in peccato mortali actus
Ecclesiasticos exercens peccet morta-
liter in quolibet actu. 450
4. Vtrum Prælati Ecclesiæ possint dimittere
pœnam debitam pro peccatis secun-
dum suam voluntatem; & vtrum In-
dulgentiæ tantum valeant, quantum
sonant. 456
5. Vtrum perfectissimus conceptus pos-
sibilis haberi de Deo à viatore ex puris
naturalibus, sit conceptus entis infiniti.
462
6. Vtrum per sacram Scripturam possit effi-
caciter probari salus finalis Salomonis.
471
7. Vtrum scientia naturalis sit scientia vna.
477

COLLA

COLLATIO PRIMA.

An tantum sit una prudentia respectu omnium agibilium, ita quod ad
dirigendum omnes actus morales in suos fines sufficiat una
prudentia speciei?

D. Thom. 1. 2. quaest. 60. art. 1. Henric. quodlib. 9. quaest. 4.
Scot. 3. dist. 36. num. 2. 1. Occam. 3. quaest. 12. art. 3. Bassol.
2. dist. 35. quaest. 1. Rubion. 3. d. 36. q. 2. Gabr. q. vnic. art. 3.
Alm. tract. 5. moral. c. 4. Assol. tom. 1. lib. 3. c. 29. q. 4.

I.

IDEVR quod sic, quod
declaratur tripliciter. Pri-
mo ex parte obiecti sic;
quoniam ex parte obiecti
habentis vnâ rationem
formalem obiectiuam, est
tantum vnus habitus; sed
ratio obiectiua obiecti
prudentiæ est tantum vna, quæ est bonum huma-
num ordinabile secundum rationem rectam in
finem debitum: ergo prudentia est tantum vna
specie, dirigens circa omnes actus virtutum mo-
ralium.

Secundò ex parte principij practici: quo-
niam prudentia præsupponens ipsum primum
principium practicum agibilem, ad tot secun-
dum unitatem suam se extendit, ad quot se exten-
dit illud principium practicum: quia intellectus
secundum habitum prudentiæ elicit syllogizan-
do ex primo principio practico omnes conclu-
siones agibiles: sed primum principium agibi-
lium se extendit ad omnes conclusiones agibi-
lium; ergo respectu omnium agibilium sufficit
vnâ prudentiam specie ponere.

Tertiò ex parte unitatis attributionis, quo-
niam quamuis sint diuersa agibilia, circa quæ di-
rigit prudentia monastica, tamen omnia habent
attributionem ad vnum finem: nam in agibilibus
est aliquid vnum, quod est aliorum finis, pro-
pter quem omnia alia agibilia sunt, & ad quem
ordinanda sunt: idèd propter hanc unitatem at-
tributionis ad aliquod, vna prudentia unitatem
specificam sortitur.

SCHOLIUM.

Refutat primam rationem pro sententia D. Thomæ,
dicentis vnâ prudentiam respectu omnium agibilium,
quia est vnica ratio obiectiua: contra arguit Doctor,
primò, quia esto sit vna ratio communis, sicut diuersa
speciales, verbi gratiâ, temperantia, fortitudinis, &c.
Secundò, alius est habitus de corpore mobili vt sic, &
alius de corpore locabili, vel mobili ad formam; ergo
idem de bono humano vt sic, & de hoc bono, nempe tem-
perantia. Tertiò ex Philosopho. Quarto, quot sunt con-
clusiones diuersa specie, tot habitus. Quarto, cum notitia
alicuius in vniuersali, stat eius ignorantia in particu-
lari, & adducit exemplum ex Philosopho.

2.

SEd contra rationem primam arguitur sic:
Quandoque aliqua plura habent aliquam
vnâ rationem, ad quam conueniunt, & diuer-
sas rationes formales, quibus in speciali specie
differunt, sicut de illis est vnus habitus, vt vna

scientia secundum illam rationem communem
in qua conueniunt, ita de illis sunt diuersi habi-
tus, vt diuersa scientiæ, prout formaliter & spe-
cificè differunt, sicut de omnibus scibilibus, in
quantum conueniunt in ratione entis, est vnâ
scientia communis, vt Metaphysica: ita etiam de
scibilibus diuersis, prout differunt secundum ra-
tiones suas formales, sunt diuersa scientiæ, & di-
uersi habitus particulares: sed agibilia, circa quæ
sunt virtutes morales, quamuis conueniant in
ratione aliqua communi, vt in ratione boni hu-
mani, tamen differunt per rationes suas forma-
les, quibus specificè differunt: aliud est enim bo-
num humanum, in quod inclinat temperantia; &
aliud ad quod inclinat fortitudo; aliter enim
non essent diuersa virtutes speciei: ergo licet re-
spectu omnium agibilium, vt conueniunt in ra-
tione boni communis, ponatur vna prudentia,
tamen respectu agibilium, prout specie differunt
secundum rationes formales agibiles, oportet po-
nere diuersas prudentias.

Præterea ad confirmationem istius rationis
arguitur sic: vbi minor diuersitas obiectorum
sufficit ad variationem habitus, ibi maior diuer-
sitas sufficit ad diuersificandum habitum: sed
minor est diuersitas totius vniuersalis à parte
subiectiua, quàm totius integralis à sua parte;
sed diuersitas prima sufficit ad diuersificandum
habitum formaliter, sicut alius est habitus de cor-
pore mobili simpliciter, & alius est habitus de
corpore mobili ad locum, vel ad formam: igitur
cùm bonum speciale, vt bonum vnius se habeat
ad bonum commune, sicut pars integralis ad to-
tum integrale: (diuersa enim agibilia sunt par-
tes vnius boni totalis humani; alia est prudentia
formaliter respectu obiecti particularis agibilis,
& respectu boni humani singularis, vel saltem
cùm plus differat vnum bonum ab alio, quàm to-
tum vniuersale à particulari,) alius est habitus
prudentiæ respectu vnius boni agibilis, & respec-
tu alterius.

Præterea, si bonum agibile secundum ra-
tionem rectam sit obiectum prudentiæ; ergo
vbi est aliud obiectum formale prudentiæ, ibi
erit alia prudentia speciei: sed secundum Philo-
sophum 6. Ethicorum comparantem prudentiam
ad artem & scientiam, ipsa est præceptiua re-
spectu artis & scientiæ, obiectum verò scientiæ
quantumcunque (quicquid sit de factibili, quod
est obiectum artis) est aliud obiectum formalit-
er ab obiecto agibili, quod habet rationem
oppositam: quoniam agibile est contingens,
obiectum verò scientiæ est necessarium: ergo
non respectu omnium diligibilium est vna pru-
dentia speciei.

Præterea, sicut prudentia est habitus inclinans
ad consiliandum de vero agibili complexo con-
tingenti;

Diuersa spe-
cie agibilia;
petunt diuer-
sam prudentiam.

3.
Quomodo
differant agi-
bile, & obia-
tum scitili.

Quot sunt
conclusiones
diuersæ spe-
cie, tot sunt
habitus di-
uerſi.

tingenti, ita ſcientia eſt habitus ad ſpeculandum de vero complexo neceſſario, non agibili: ſed ſub ſcientia conſiderante de quo obiecto in communi, de quo oſtendit paſſionem in communi, ſunt diuerſæ ſcientiæ & diuerſi habitus; reſpectu diuerſarum conſuſionum ſpecie differentium; & vt quot ſunt diuerſæ conſuſiones, tot ſunt diuerſi habitus ſpecifici reſpectu earundem, vt probabo: igitur cum ſub bono vno agibili humano in communi ſint diuerſa agibilia ſpecie differentia, reſpectu eorum, erunt diuerſæ prudentiæ differentes. Minor probatur per hoc, quia cum ſcientia vnius conſuſionis in ſcientia naturali, ſtat ignorantia diſpoſitionis de alia conſuſione. Vnde cum ſcientia de corpore mobili ad formam, ſtat ignorantia de corpore mobili ad locum, vt de corpore coeleſti. Vnde etiam Philoſophus bene tradens ſcientiam circa aliqua naturalia, errauit, & erat in diſpoſitionis ignorantia circa quædam alia, vt Auerrois circa animam humanam, ſed ad hoc quod ſit ignorantia diſpoſitionis de aliqua conſuſione amota ab intellectu alicuius, oportet quod hoc fiat per habitum ſcientiæ incompoſibilem ei. Si igitur habitus ſcientiæ de aliqua vera conſuſione ſit idem cum habitu ſcientiæ de conſuſione, de qua habebatur ignorantia diſpoſitionis, ſequitur quod idem habitus ſit compoſibilis, & incompoſibilis ignorantiz diſpoſitionis vnius conſuſionis, quod eſt impoſſibile: quia tunc idem poſſet eſſe, & non eſſe.

4. Cum notitia
alicuius in
vniuerſali,
ſtat ignorantia
eius in
particulari.

Præterea: cum notitia alicuius in vniuerſali ſtat ignorantia eiſdem in particulari, quoniam ſecundum Philoſophum, contingit ſcire omnem vniuerſalem eſſe ſterilem, & tamen ignorare in vtero hanc habere; ſi igitur prudentia, quæ habitus eſt cognititiuus, habeat pro ſuo primo obiecto bonum humanum agibile in vniuerſali, cum habitu talis prudentiæ ſtat ignorantia in dirigendo hoc bonum agibile, vt circa bonum temperantiæ. Cum ergo non ſit aliquis prudens, niſi qui bene agere habet in dirigendo ad bonum, in particulari, circa quod habere poſſet aliquis habitum prudentiæ, & tamen non recte dirigit circa agibile B. in particulari; ſequitur quod non eſt vnus habitus prudentiæ reſpectu omnium particularium agibilium.

Dicitur quod de ſcibilibus, vt inter ſe diſtinguntur formaliter, & vt conueniunt in ratione obiectiua ſcientiæ communis ex vna parte, & agibilibus diuerſis ſecundum ſpeciem, & vt conueniunt in ratione boni communis ex alia parte, non eſt ſimile: quia obiecta ſpecialia ſpecificè differentia præter hoc, quod conueniunt in vna ratione obiectiua communi, ſecundum quam de eis eſt vna ſcientia communis, habent diuerſas rationes obiectiuas, formaliter diuerſas, propter quas de eis poſſunt eſſe diuerſæ ſcientiæ ſpeciales præter communem; ſed agibilia ſpecie diuerſa præter hoc, quod conueniunt in ratione boni humani, non habent diuerſas rationes obiectiuas reſpectu prudentiæ: quia ex hoc eſt aliquod obiectum prudentiæ, quia habet rationem boni perſuaſibilis à ratione. Et hæc ratio eiſdem rationis inuenitur in obiecto temperantiæ, ſicut in obiecto fortitudinis. Vnde agibilia diuerſa in quantum ſpecificè differunt, tantum ſunt diuerſa obiecta materialia, & reſpectu prudentiæ, & non formaliter diuerſa, & idè ſicut vna Logica poſſet dirigere ſyllogizationem circa materiam Grammaticæ, & Geometricæ, & circa obiecta

omnium ſcientiarum, quæ non ſunt niſi materialia, reſpectu Logicæ; ſic vna prudentia poſſet dirigere circa omnia agibilia in actibus virtutum moralium, quæ omnia, vt conueniunt in vna ratione boni humani, ſunt obiectum formale ipſius prudentiæ.

Contra: obiectum temperantiæ ſecundum quod eſt obiectum eius, eſt agibile formaliter diſtinctum ab obiecto fortitudinis, vt obiectum eius eſt: aliter enim temperantia & fortitudo non eſſent diuerſæ virtutes formaliter diſtinctæ: ſi igitur per comparationem ad prudentiam non eſſent formaliter diſtincta obiecta, ſed tantum materialiter, ſequeretur quod ſub alia ratione eſſet aliquod agibile obiectum prudentiæ & temperantiæ, & per conſequens ex directione prudentiæ circa obiectum temperantiæ nunquam temperatus recte per ſe eligeret per virtutem temperantiæ: ſed ſi rectè eligeret, hoc erit per accidens, cum prudentia non dirigat circa agibilia, vt ſunt obiectum formaliter temperantiæ, ſed tantum materialiter.

SCHOLIUM.

Contra ſecundam rationem, ex unitate principij practici, concludentem unitatem prudentia ad omnia agibilia; obijcit primo, quia ſic ponenda erit vna ſcientia omnium ſcibilibus. Secundo, ex principio practico, ex fine temperantiæ, poſſet quis ſyllogizare de iis quæ ſunt ad illum finem, & reperiendo actum, acquirere habitum prudentia, quoad agibilia temperantiæ, ſed non fortitudinis, adducit & refutat ſolutiones aliorum ad hæc rationes.

Contra ſecundam rationem poſitionis arguitur ſic: ſi propter hoc eſt tantum vna prudentia ſecundum ſpeciem reſpectu omnium agibilium: quia eſt vnum principium practicum circa finem vltimum, ex quo deducuntur per habitum prudentiæ conſuſiones circa omnia agibilia, tunc tantum erit vna ſcientia de omnibus ſcibilibus, quia eſt tantum vnum primum principium, à quo dependent omnes conſuſiones omnium ſcientiarum.

Sed dicitur, quod non eſt ſimile: quia primum principium in ſcientiis ſpeculabilibus particularatur, & quando ſic particularatur, vnum non dependet ab alio, & idè ſunt diuerſæ ſcientiæ: nunc autem licet primum principium practicum circa finem communem particularatur à prudentia ſyllogizando, & conſiderando circa ea, quæ ſunt ad finem huius virtutis: hoc tamen eſt cum prudentia ad principium particularatum circa finem alterius virtutis, cum virtutes ſint connexæ in prudentia, ita quod impoſſibile ſit habere prudentiam circa ea, quæ ſunt ad finem huius, vel vnius virtutis, quin etiam circa ea quæ ſunt ad finem alterius virtutis ſimul habeatur. Et hoc idè eſt, quia quicquid prudentia ſyllogizat, aut conſiliatur circa materiam vnius virtutis, aut circa materiam temperantiæ, hoc eſt propter bonum rationis, vt ſi concludat, quod temperatè comedendum ſit propter ſanitatē corporis, aut propter aliquid aliud, & non propter bonum rationis, non eſt actus prudentiæ, aut virtutis: bonum autem rationis eſt ſimiliter in materia alterius virtutis, & idè per prudentiam non poſſet quis ſe habere bene circa materiam virtutis, niſi etiam bene ſe habeat circa materiam alterius virtutis.

Contra,

7. Principium
in materia
vnius virtutis
non dependet
ab alia.

Contra: ex principio practico ſumpto ex fine vnius virtutis, vt temperantiæ, ſufficienter poſſet practice ſyllogizari, & concludi illud quod eſt ad finem temperantiæ, ſed principium ſumptum ex fine temperantiæ non eſt principium ad concludendum illud, quod eſt ordinatum ad finem fortitudinis: igitur principium particularatum circa materiam vnius virtutis non dependet à principio particularato alterius, nec ex principio ſumpto circa finem vnius virtutis poſſet argui aliquid circa materiam alterius virtutis.

Ex hoc arguitur propoſitum principale: quia ſi ex principio practico ex fine temperantiæ poſſet rectè ſyllogizari, & conſiliari de his, quæ ſunt ad finem temperantiæ, ex tali actu frequenter elicit poſſet generari prudentia dirigens in actibus temperantiæ: quia nullus actus eſt actus prudentiæ: cum igitur principium ſumptum ex fine temperantiæ non ſit principium, ex quo poſſet rectè ſyllogizare circa ea, quæ ſunt ad finem fortitudinis, ſequitur quod poſſet acquiri prudentia perfectæ dirigens circa agibilia temperantiæ abſque hoc, quod acquiratur prudentia dirigens obiectum fortitudinis, per conſequens tot oportet ponere prudentias, quot virtutes morales.

Dicitur quod ex fine temperantiæ in quantum habet rationem boni ſecundum rationem, ſumitur principium, ad concludendum ea, quæ ſunt ad finem temperantiæ, & quia bonum ſecundum rationem inuenitur in fine alterius virtutis, idè non poſſet quis exercere ſe in acquirendo prudentiam circa vnam virtutem, niſi circa omnes ſe exerceat, antequam habeat perfectam prudentiam.

8. Contra: aut intelligitur, quod ratio boni ſecundum rationem, ſit formalis ratio obiectiua cuiuſlibet virtutis moralis, & finis virtutis moralis; aut quod virtutes morales habeant propria obiecta formaliter diſtincta, quæ tamen conueniant in communi ratione boni ſecundum rationem. Si primo modo, tunc ſequitur, quod non ſit niſi vna virtus moralis formaliter, eo quod tantum vnam rationem formalem obiectiuam habent: ſi autem præter communem rationem boni ſecundum rationem habeant propria obiecta diſtincta formaliter ſecundum ſuas rationes formales obiectiuas, tunc ſequitur propoſitum, quod principium ſumptum ex fine vnius virtutis non eſt medium ad concludendum ea, quæ ſunt ordinata ad finem alterius virtutis.

Præterea, habitus prudentiæ non eſt augmentabilis in infinitum, igitur cum prudentia augmentatur ex actibus dictandi, & dirigendi circa ea, quæ ſunt ad finem temperantiæ, toties actus huiusmodi elicit, quod prudentia ſit in termino ſuo: igitur, &c.

SCHOLIUM.

Contra tertiam inferentem unitatem prudentia, ex attributione omnium dirigibilium ad vnum finem, arguit primo, quia ſic ponenda erit vna virtus moralis ex attributione omnium operabilium ad vnum finem, quod falſum eſt. Confirmat hoc & refutat ſolutiones pro aduerſariis. Secundo, quia virtus habet eſſe per conformitatem ad prudentiam, vt late probat 1. diſt. 17. quaſt. 3. à num. 1. & hic ex Philoſoph. vide eum 3. d. 36. num. 5. ergo ſi prudentia eſſet vna, omnes virtutes morales eſſent vna virtus. Tertiò, prudentia ſub ea-

dem ratione dirigit, quæ appetit per virtutem in obiectum inclinatur, ſi ergo diuerſificatur virtus, ita & prudentia, quia eadem ratio eſt de intellectu & voluntate, quantum ad hoc. Quariò, actus prudentia circa fortitudinem & temperantiam, ſunt diuerſi ſpecie, ergo & habitus quos gignunt. Hanc rationem ſuæ & pulchre proſequitur, reſolvans ſolutiones & replicas aliorum & oſtendens clare duos actus ſpecie diſtinctos, non poſſe eſſe cauſam per ſe vnius habitus ſpecie, nec poſſe dici quod per diuerſos actus haberet habitus certos gradus, quia Thomiſta cum D. Thoma negant huiusmodi gradus in habitu 1. 2. quaſt. 52. art. 1. & 2. & 2. 2. q. 24. art. 5. quos reſutat Doſtor laic. 1. diſt. 17. quaſt. 5. à num. 1. & 3. phyſic. quaſt. 3. & 4. Quinò, non eſt vna ars ſpecie omnium factibilium, ergo nec vna prudentia agibilium. Sextò, in ſpeculatiuis alius eſt habitus de principiis, alius de conſuſione: ergo alia prudentia circa finem, & alia circa media.

Contra rationem tertiam poſitionis arguitur: ſub eadem ratione ſub qua prudentia dicitur de agibili, ſub eadem ratione virtus moralis inclinatur in illud: ſi igitur prudentia dirigit circa omnia operabilia, vt habent attributionem ad finem vnum vltimum, vt ad felicitatem, virtutes morales eodem modo inclinabunt in ſua obiecta, vt attributionem habent ad vnum finem; igitur ſi prudentia habeat ſuam unitatem ex prima attributione, in quantum ſcilicet omnia agibilia habent attributionem ad vnum finem; ergo ſimiliter virtutes morales dicentur vna virtus ſpecie propter eandem unitatem attributionis, in quantum ſcilicet fines virtutum moralium habent attributionem ad vltimum finem moralem.

Confirmatur iſta ratio: nam in intellectu tantum vna fides ponitur, quia licet ſit reſpectu omnium credibilium temporalium, tamen propter vnam rationem, quæ eſt de illis reſpectu primi credibilis, ad quod alia attributionem habent: ſimiliter in voluntate eſt tantum vna charitas, quia licet ſit de diuerſis diligibilibus, hoc tamen eſt vt ordinetur ad primum diligibile; ergo ſimiliter ſi virtutes morales inclinant appetitum in diuerſa agibilia bonorum humanorum, ſi ordinantur ad vnum principium agibile, ſive ad vltimum finem moralem, ſequitur quod ſit tantum vna virtus moralis, quod falſum eſt: igitur virtus moralis abſolute inclinatur in vnum bonum agibile abſolute, non formaliter ſub vltiori reſpectu; igitur ſimiliter prudentia dirigit, contra talia agibilia abſolute; non per rationem formalem alicuius reſpectus, & per conſequens prudentia habebit diuerſa obiecta formaliter ſine attributione ad aliquid vnum, & ita erunt plures prudentiæ.

Ad primum iſtorum dicitur, quod licet prudentia ſit tantum vna ſecundum ſpeciem propter unitatem illius attributionis, non tamen erit tantum vna virtus moralis ex eadem attributione: quia aliud eſt, quod formaliter & neceſſariò diuerſificat virtutes morales, eo quod ſunt in diuerſis potentiis, vt iraciſcibili, concupiſcibili; ſimiliter quia virtutes morales auferunt diuerſas difficultates potentiæ reſpectu diuerſorum actuum, & idè oportet quod diſtinguantur ſpecie, ſicut & illæ difficultates, & actus conſequentes, & non ſic eſt ex parte prudentiæ, & idè ſufficit vna prudentia ſpecie.

Contra: certum eſt, quod quamuis virtutes morales

9. Si prudentia
erit vna virtus,
ex attributione
omnium dirigibilium
ad
vnum finem
virtus moralis
erit tantum
vna.

10.

Diuerſi
potentia non
diuerſificat
habitus.

*Diversitas
potentia non
diversificat
habitus.*

rales ponantur in diversis potentiis partis appetitivae sensitiuae, ista tamen diversitas potentiarum non facit formaliter diversitatem habituum moralium, sicut nec unitas potentiae virtutem habitus. Vnde si sola diversitas potentiae secundum genus arguit diversitatem habituum, nunquam tamen formaliter & causaliter diversitas potentiarum arguit diversitatem habituum: quia materia est propter formam, & non forma propter materiam, ex secundo de Anima. Vnde materia habet diversificari propter formam, & non econverso, sicut ibidem patet.

Item, quod dicunt de amotione difficultatis potentiae respectu actuum, non videtur valere ad causandum diversitatem virtutum; quia ista amotione difficultatis est consequens virtutem moralem: prius enim virtus habet esse, antequam faciliter potentiam, amouendo difficultatem.

*Facilitas non
est de ratione
virtutis.*

Item, facilitas non est de ratione formali virtutis. Tum, quia est communis virtuti morali, & scientiae: utraque enim faciliat potentiam amouendo difficultatem respectu actus: tum, quia hoc non apparet in definitione virtutis, quae est quoddam sit habitus electivus determinatus re & ratione.

11.

Præterea ad propositum arguitur sic: ab eodem a quo virtus habet suam entitatem formaliter, ab eodem habet suam unitatem: sed cum virtus sit habitus electivus determinatus re & ratione, habebit virtus suam entitatem formaliter ex determinatione rationis: ergo & unitatem formalem habebit ex determinatione re & rationis. Cum igitur determinatio re & rationis sit a prudentia, sequitur quod virtus moralis habebit suam unitatem ex prudentia, siue ex respectu ad determinationem prudentiae; igitur si sit tantum una prudentia secundum speciem, est tantum una virtus moralis secundum speciem.

Confirmatur istud; quamvis virtus materialiter sit quaedam qualitas animae, formaliter tamen virtus moralis respectum dicit, scilicet, ad determinationem rationis re & ratione, quae est a prudentia, sicut patet ex definitione eius. Et ideo dicit Philosoph. 7. Physic. quod in habitibus virtutis non est alteratio, nec motus: virtus igitur moralis formaliter respectum dicit ad prudentiam, sed impossibile est quod ad eundem terminum speciei sint diversae relationes differentes specie; ergo virtutes morales non erunt diversae specie, si prudentia non sit diversa specie.

*In virtute non
est alteratio,
nec motus.*

12.

Præterea: sub eadem ratione formali, sub qua appetitus inclinatur per virtutes morales ad eligendum, intellectus per prudentiam dirigit in eligendo, & in idem formaliter, in quod virtus inclinatur, prudentia dirigit, quia si prudentia non in idem formaliter dirigit, in quod virtus inclinatur, nunquam ex directione prudentiae sequeretur re & electio secundum virtutem, cum prudentia dirigat in aliquid, & dicat de aliquo secundum unam rationem, & virtus inclinatur in idem secundum aliam rationem; sicut igitur virtutes inclinant appetitum in diversa obiecta formaliter, ita oportet quod prudentia sit circa eadem, ut sunt obiecta diversa formaliter, & non secundum aliquam rationem unam: igitur sicut in appetitu sunt diversi habitus virtutum, propter diversitatem obiectorum, in quae inclinatur, ita oportet in intellectu ponere diversos habitus prudentiae correspondentem propter diversitatem formalem eorundem obiectorum, in quae dirigunt.

*Prudentia
dirigit, sub il-
la ratione,
sub qua ap-
petitus per
virtutem in-
clinatur in
obiectum.*

Item, si in intellectu sufficiat ponere unam prudentiam dirigentem, & regulantem circa omnia operabilia, quare in voluntate non sufficiat una virtus ad inclinandum in ea, cum ab una regulare regulante non sit nisi una regulatio passiva formaliter?

Præterea, actus generativi habitus diversi, secundum speciem, sunt diversorum habituum secundum speciem: actus prudentiae circa obiectum fortitudinis sunt diversi secundum speciem; igitur prudentia dirigens in actibus prudentiae, erit alia specie a prudentia dirigente in actibus fortitudinis. Maior probatur per hoc, quod impossibile est, quod duae causae secundum speciem diversae, sint causae proximae per se unius effectus secundum speciem; ergo cum actus sint per se generativi habitus, impossibile est, quod diversi actus secundum speciem sint causa unius habitus secundum speciem. Minor probatur per hoc, quod respectu obiectorum diversorum secundum speciem, sunt diversi actus secundum speciem; sed finis, siue obiectum temperantiae & fortitudinis sunt diversa secundum speciem: ergo actus prudentiae dirigens circa obiectum unius & alterius erit diversus specie. Et ad clariorem intellectum illius minoris, est sciendum secundum istos, quod prudentia non est habitus primi principij sumpti ab ultimo fine morali, licet forte secundum hanc opinionem, hoc esset dicendum, ita quod virtualiter contineret directionem circa alia posteriora, sed secundum eos est habitus conclusionis practicae conclusae ex principiis practicis, eo quod prudentia est habitus consiliativus, secundum Philosophum, qui includit discursum. Fiat ergo syllogismus practicus secundum actum prudentiae circa actum, vel materiam temperantiae sic: Honeste est vivendum: sed honesta vita haberi non potest sine castitate: ergo caste est vivendum. & ulterius ex ista conclusione accepta pro principio ulterius potest argui, quod caste est vivendum, non potest quis caste vivere, nisi moderando passiones; ergo passiones sunt moderandae, & sic de aliis. Fiat etiam syllogismus in materia fortitudinis, sic verbi gratia: rempublicam sollicitudine & cum omni virtute custodire oportet; hoc autem non potest fieri, nisi aggrediendo, & bellando: ergo pro republica bellandum est, & mors aggredienda est.

Prudentia igitur est habitus unius conclusionis & alterius; sed actus directivi & consiliativi respectu istarum conclusionum, sunt diversi specie: quod patet, quia sunt circa obiecta formaliter diversa specie: ergo habitus conclusionum sunt diversi specie: principia enim ex quibus procedunt, sunt diversa specie.

Et ut videatur melius ista ratio, potest aliquis statim dicere, quod sicut arguitur, quod prudentia istius conclusionis, passiones sunt moderandae, est alia specie a prudentia istius conclusionis, bellum pro republica est aggrediendum: quia principia, ex quibus procedunt, sunt diversa specie: ita potest argui, quod prudentia de ista conclusione, caste est vivendum, & de ista conclusione, iuste est vivendum, sunt eadem secundum speciem, quia principia, ex quo procedunt, est idem, scilicet illud, honeste est vivendum.

Sed nota, quod licet illud principium sit idem, utrobique tamen medium, quod est minor, variatur, quia ex una parte subiicitur, quod non potest

13.

*Actus pruden-
tia circa
obiecta tem-
perantiae ac
fortitudinis,
sunt diversi
specie.*

*Varij syllogis-
mi practici,
de variis vir-
tutibus.*

14.

15.

*Omnia indi-
vidua eiusdem
speciei possunt
fieri ab una
causa secun-
dum speciem.*

potest quis honeste vivere sine castitate. Et ex alia parte, quod non potest quis perfecte, vel honeste vivere sine iustitia, & ideo sicut iustum & castum specie differunt, ita actus prudentiae directivus & consiliativus circa unum, & circa aliud respectu conclusionum, quarum est prudentia, sunt diversi specie, & per consequens prudentia, quae causatur ex istis actibus erit diversa & diversa specie.

Sed dicitur hic, quod diversi actus secundum speciem non sunt diversorum habituum secundum speciem generativi, sed possunt esse generativi eiusdem habitus secundum speciem, quoniam intellectiones albi & nigri sunt diversae intellectiones secundum speciem, sicut obiecta sunt diversa secundum speciem, & tamen habitus scientiae de albo, & nigro, est unus secundum speciem, quia eadem est scientia contrariarum, & potentia rationalis valet ad opposita, ex 9. Met. Ad probationem dicitur, quod duae causae diversae secundum speciem, possunt esse unius effectus, quia illae causae in agendo habent diversa obiecta specie.

Contra praedicta arguitur, minor probatur sic: omnia individua eiusdem speciei possunt produci ab una causa tantum secundum speciem, sicut quicumque calor potest produci ab uno agente secundum speciem. Omnis igitur effectus unus secundum speciem producit ab una causa secundum speciem proximam; igitur impossibile est, quod duae causae proximae & per se diversae secundum speciem sint unius effectus secundum speciem.

Præterea, effectus essentialiter dependet a sua causa, sed impossibile est, quod aliquid per se essentialiter dependeat ab aliquo inferiori, quo non causante, nihil minus sit, aut nihil minus habet esse; sed si duo actus diversi secundum speciem sunt generativi unius habitus prudentiae, non existente uno actu, nihil minus prudentia habet esse ex alio actu: similiter non existente alio actu, nihil minus prudentia habet esse ex isto actu: ergo neuter est per se causa actus.

16.

Præterea, si actus sit per se generativus habitus, reliquit suam similitudinem in passio: ergo si duo actus secundum speciem diversi, generant unum habitum secundum speciem, unus habitus secundum speciem erit duo secundum speciem.

Si dicitur hic quod non sequitur, nisi quod unus habitus habeat diversos gradus secundum speciem, quod non est inconueniens; sicut sensitiuum, vegetativum, & intellectivum sunt diversi gradus secundum speciem in una forma, ita quod per unum actum generatur unus gradus in habitu, & per alium actum alterius speciei, generatur alius gradus secundum speciem.

Contra istos, qui tenent istam viam, arguitur sic: Secundum gradus habitus est omnino simplex, nec est in eo additio gradus ad gradum, nisi tantum secundum rationem: igitur per alium actum non generatur alius gradus.

Præterea, prima ratio stat, quia aut per secundum aliquid producit, aut nihil. Si nihil, ergo habitus non augetur. Si aliquid, & alterius speciei a priori; ergo habitus ille continebit in se essentias duarum specierum, & ita non erit una essentia secundum speciem: nec valet exemplum de intellectu, sensitivo, & vegetativo, quia non sunt diversae essentiae in eadem forma, sed tantum

*Intellectivum
sensitivum
& vegetati-
vum, quomo-
do differunt.*

Scoti oper. Tom. III.

differunt in forma secundum virtutem, & virtualiter.

Sed etiam quod adducitur pro opinante, quod scientia albi & nigri est unus habitus specie, dicendum quod non valet: nam cuiuscunque conclusionis, in qua ostenditur passio diversa secundum speciem a subiecto, & passione alterius conclusionis, est alius habitus specie: unde tantum est unus habitus in virtute alicuius principij, aut connectione alia.

Aliter dicitur ad rationem priorem, quod actus respectu productionis habitus est causa æquiuoca, quia actus & habitus non sunt eiusdem speciei specialissimae, quia tunc actus esset habitus; nunc autem non est inconueniens, quod unius effectus specie, sint duae causae differentes specie, non agentes modo uniuoco, sed æquiuoco, sicut mulus generatur ab asino & equa differentibus specie.

Contra, quicumque habitus habens terminum suae augmentationis, si augmentatur ex aliquo actu, potest augmentari usque ad terminum suum ex actibus eiusdem speciei cum priori actu, quia qua ratione augmentatur ex uno actu, augmentari potest ex alio eiusdem speciei, & tamen illi actus eiusdem speciei possunt sibi inuicem succedere in infinitum, vel augmentabitur ille habitus in infinitum, vel per frequentationem istorum actuum tandem deveniet ad terminum: igitur prudentia, si augmentatur ex actu circa obiectum temperantiae, & ex actu circa obiectum fortitudinis, quae sunt diversarum specierum, poterit ex solis actibus circa obiectum temperantiae augmentari usque ad terminum suum: & per consequens prudentia dirigens circa obiectum temperantiae perfecte acquiri potest sine actibus elicitis circa obiectum fortitudinis: & ita potest esse prudentia dirigens circa actus temperantiae, licet non sit aliqua dirigens circa actus fortitudinis: & per consequens cuilibet virtuti morali correspondet sua prudentia, & habetur propositum.

*Potest acqui-
ri prudentia
circa tempe-
rantiam per-
fectè, licet
nulla acqui-
ratur circa
fortitudinē.*

Vnde mirabile est, quod dicunt, cum aliquis prudenter possit agere circa actus fortitudinis, & dicere secundum rationem rectam, quod propter rempublicam bellum sit aggrediendum, & tamen sequi passiones delectationis, & esse Epicurus.

Aliter dicitur, quod dirigere circa obiectum temperantiae, & fortitudinis, sunt actus prudentiae & eiusdem speciei, quia sunt circa ista obiecta, ut habent unam rationem formalem obiectivam, ut rationem boni humani; & hoc sufficit ad hoc, quod sint unius speciei, & sic visio albi & nigri est eiusdem speciei, quia visio est eorum sub ratione coloris. Et quod sit verum hoc, probatur: nam sub eadem ratione, sub qua potentia respicit obiectum, actus tendit in illud, quia potentia non vnitur obiecto, nisi per actum; sed primum obiectum, & formale potentiae visivae est color: ergo actus videndi non est ratio albi & nigri, nisi inquantum sunt colorata: ergo visio respicit album & nigrum sub una ratione formali: ergo sunt unius speciei, cum habeant unam rationem formalem obiectivam.

Contra: adhuc ratio stat, quia probatur, quod actus dicendi circa diversa obiecta virtutum sunt alterius speciei, quia sunt obiectorum per se, & primo differentium specie, sicut & virtutes, G g aliter

17.

18.

aliter non sub eadem ratione dicitur prudentia de illo, ad quod inclinatur virtus.

Quomodo con-
formatur ius-
sum.

Præterea, albedo inquantum albedo immutat visum; ergo albedo sub ratione albedinis videtur non tantum sub ratione coloris: unde cum color sit genus, & dicat aliud, quam unam formam realem; illud autem quod est principium immutandi visum, oportet quod dicat unam aliam formam, non videtur quod color sit ratio immutandi, nisi ut habet esse in aliqua forma specifica.

19.

Non negat
in Metaphy-
sica plures
habitus spe-
cie.

Item, Metaphysica est unus habitus secundum speciem, & tamen eius sunt diversi actus secundum speciem, ut considerate substantiam, & considerare accidens. Quod si dicatur, quod non considerat hoc, nec illud nisi sub ratione entis, tunc sua consideratio imperfectissima erit, & imperfectissimam cognitionem faceret. Etiam determinat de substantia, ut distinguitur ab accidente.

Visiones albi
& nigri di-
versæ specie.

Ad illud quod adducitur de visione albi & nigri dicitur, quod licet videantur sub colore, ut sub proprio obiecto, tamen per se videntur, & ideo visiones sunt specie differentes.

Contrā, tunc eadem ratione est dicendum de habitu prudentiæ, quod licet ipsa habeat pro obiectiva ratione formali rationem boni humani, tamen quia per se dirigit circa obiectum temperantiæ, & circa obiectum fortitudinis, quæ differunt specie, erit alia prudentia specie.

Non est una
ars specie
omnium fa-
cibilium.

Præterea arguitur ad principale sic; sicut ars se habet ad facibilia, sic prudentia ad agibilia; quia ars est recta ratio facibilium: sed respectu omnium facibilium non est unus habitus artis secundum speciem, sed diversus specie, sicut habitus navis factiæ non est eiusdem speciei cum habitu artis domus factiæ: ergo similiter respectu omnium agibilium non erit una prudentia specie.

De hoc quo-
lib. 16. n. 6. &
1. dist. 1. q. 4.
num. 16.

Præterea, sicut principium se habet in speculabilibus, ita finis in operabilibus, sed in speculabilibus alius est habitus secundum speciem de principio, & conclusionem: ergo similiter in operabilibus & agibilibus alius erit habitus secundum speciem de fine, & de his quæ sunt ad finem, ut sic alia sit prudentia circa finem, & alia de his, quæ sunt ad finem, ut præstituat finem secundum unam prudentiam, & secundum aliam dirigat virtutes in finem præstitutum.

SCHOLIUM.

Conclusio Doctoris, in hac disputatione, plures dari prudentias, iuxta pluralitatem virtutum, quarum actus prudentiarum dirigitur, constat enim ut hic docet n. 18. aliquos esse, qui prudentes valde agunt in materia fortitudinis, pro reipublica defensione, & tamen in materia dilectionis esse Epicuros; conclusionem hanc tenet 3. dist. 36. num. 2. 1.

COLLATIO II.

Utrum voluntas possit amovere intellectu habituatum ab uno ad aliud dictamen?

Alenf. 1. p. q. 107. memb. 1. 2. Scot. 1. d. 42. q. 4. D. Thom. 1. 2. q. 20. art. 4. Bonau. 1. dist. 42. art. 1. q. 1. Rich. art. 1. quæst. 2. August. 1. contra Iudeos. cap. 3. 1.

1.

N I DETUR, quod sic: quia illa potentia quæ secundum actus suos subicitur imperio voluntatis, potest ex imperio voluntatis mutari de vno actu ad alium actum: sed

intellectus, & aliarum potentiarum animalium omnino secundum actus suos subicitur imperio voluntatis: ergo ex imperio voluntatis potest intellectus, & aliarum potentiarum amoveri de vno actu ad alium, & per consequens voluntas potest auertere intellectum ad considerandum de alio obiecto. Maior pater de se. Minor probatur per Ansel. de Conceptu virginali cap. 4. ubi loquens in persona aliarum potentiarum à voluntate, dicit, *Deus nos, & potestatem, quæ in nobis est, subiecit voluntati, ut ad imperium eius non possimus non movere nos, & facere quod vult, imò illa movet nos, sicut instrumenta sua, & facit opera quæ videmur facere, nec nos possumus illi per nos resistere, nec quæ facit possunt non fieri dominatione, quam nobis Deus dedit, nec debemus, nec possumus non obedire.* Hæc ille.

Potentia in-
feriores sub-
sunt volun-
tati.

Ex quo patet, quod potentia inferiores moventur ab vno actu ad alium ex imperio voluntatis: & multo magis per consequens ipse intellectus, qui est magis annexus voluntati habet ei obedire, ut ad imperium eius transferatur ab vno actu dicendi, vel intelligendi ad alium.

2.

Sed contra arguitur, quia secundum Augustinum, *inuisa diligere possumus, incognita nequaquam*: voluntas ergo non potest velle, nisi prius cognitum ab intellectu: sed intellectus dum actualiter considerat unum obiectum, non intelligit quodcumque obiectum: ergo intellectum considerantem unum obiectum non potest voluntas convertere ad intelligendum quodcumque aliud obiectum; ergo nec ad intelligendum aliud, cum illud simul non intelligat.

Dicitur ad hoc quod sufficit cognitio alicuius obiecti in vniuersali, ad hoc quod voluntas possit velle intellectum distinctè considerare illud, & intellectus dum considerat unum obiectum, habet cognitionem alterius obiecti in vniuersali.

Contrā: simul duratione, dum voluntas est in actu suo, intellectus est in actu suo, & prius natura intellectus est in actu suo, quam voluntas sit in actu suo, quia prius natura est aliquid cognitum, quam volitum, aliter incognitum posset diligere, & ex hoc arguitur sic: in illo instanti, in quo voluntas auertit intellectum ab vna intelligentia ad aliam, quæto quid intellectus intelligit, & quam intelligentiam habet aut intelligentiam illius obiecti, à qua auertitur, aut intelligentiam illius obiecti, ad quam conuertitur.

Non primam, tum, quia tunc illa intelligentia non inest, cum intellectus sit auersus ab illa intelligentia in instanti per conclusionem: non istam, ad quam conuertitur: quia illa naturaliter sequitur actum voluntatis, per quam intellectus conuertitur ad intelligentiam, cui naturaliter præcedat effectum, & ideo naturaliter actus voluntatis, quo conuertit intellectum ad intelligendum aliud, naturaliter præcedit conuersionem intellectus, & aliam intelligentiam ad aliud obiectum intelligendum.

Præterea si cognitio alicuius in vniuersali sufficiat voluntati ad volendum idem distinctè, & determinatè, tunc voluntas posset intellectum convertere ad intelligendum aliquod obiectum, quod nunquam prius intellexit, cuius species non est in intellectu, nec in phantasmate, nec quod prius fuit phantasmatum; & tunc deberet voluntatem facere speciem illius obiecti in phantasia, aut in intellectu, vel in utroque. Consequenter patet, quia istud obiectum cuius species nunquam

Quid intelli-
git intellectus
quando vo-
luntas eum
auertit. de
hoc 2. d. 41.
n. 6.

Non sufficit
cognitio ali-
cuius in vni-
uersali ut
voluntas ve-
lit illud in
particulari
2. d. 42. n. 7.

3.

quam fuit in intellectu nec in phantasmate, potest esse cognitum ab intellectu in vniuersali, sicut obiectum illud cuius species habetur in intellectu, & in phantasmate: si igitur habita cognitione alicuius obiecti in vniuersali, voluntas possit convertere intellectum ad illud intelligendum, sequitur quod prius, scilicet quod voluntas possit facere intellectum intelligere, cuius speciem non habet nec in se, nec in phantasmate, quod est impossibile.

Præterea, si ad hoc quod voluntas possit convertere intellectum considerantem naturam lapidis ad considerandum de asino, sufficiat cognitio de asino in vniuersali, quando cognoscit lapidem distinctè, tunc quæto, an ista cognitio de asino in vniuersali, sit alia cognitio à cognitione distincta, quam habet de lapide; aut non sit alia, sed eandem realiter? Primum non potest esse verum: quia tunc duo actus intelligendi simul essent in intellectu, & per consequens duo accidentia, quæ non differunt specie. Tum, quia tunc sequeretur, quod ad hoc, quod voluntas possit convertere intellectum ad considerationem alterius obiecti, quam illius, quod considerat, requiratur quod intellectus habeat duos actus intelligendi simul, cuius oppositum experimur. Si verò dicatur, quod illa cognitio confusa de asino non sit alia cognitio, nec alius actus cognoscendi, quam cognitio distincta de lapide, cum actus intelligendi lapidis non ducat in cognitionem asini; vel alterius disparati, sequitur, quod voluntas potest convertere intellectum ad aliquod obiectum cognoscendum, quod simpliciter non cognoscit aliquo actu intelligendi, & tunc sequitur idem quod prius, quod voluntas potest velle considerationem obiecti omnino incogniti.

Non sufficit
cognitio entis
ut voluntas
illud velit
distinctè 2.
d. 42. n. 7.

4.

Præterea: voluntas potest auertere intellectum à consideratione vnius obiecti ad considerandum aliud obiectum omnino & primò diuersum, cum quo non conuenit nisi tantum in intentione entis, sicut à consideratione substantiæ ad considerationem de accidente: si igitur requiratur cognitio confusa illius obiecti in intellectu, ad cuius distinctam intelligentiam voluntas conuertit intellectum, sequitur quod cognitio confusa de aliquo inquantum ens, sufficit ad volendum illud distinctè per voluntatem, quod est falsum: tunc enim voluntas posset velle quodcumque incognitum habita apprehensione entis, quod primò occurrat intellectui cuiuscunque.

Ad primum istorum dicitur, quod licet intellectus distinctè non possit plura intelligere, tamen potest intelligere unum in comparatione ad aliud, ut lapidem in comparatione ad asinum, & hæc cognitio sufficit præcedens voluntatem. Unde dum intellectus stat in tali cognitione comparatiua duorum, voluntas potest auertere intellectum à consideratione vnius, ut absolute consideret aliud, dimittendo primum consideratum. Per hoc patet ad formam rationis, quod in instanti, in quo voluntas auertit intellectum à consideratione vnius obiecti, considerat illud in comparatione ad aliud obiectum.

Non sit auer-
sio per cogni-
tionem colla-
tiuam vniuers-
alis obiecti.

Contrā: si in illo instanti, in quo intellectus auertitur à consideratione vnius obiecti, adhuc consideret illud obiectum, quamuis in comparatione ad aliud, nunquam auerteretur ab illo obiecto per imperium voluntatis, & haberetur propositum. Probatio consequentia: sit obiectum

ad cuius considerationem auertitur A, & obiectum ad cuius cognitionem conuertitur B, tunc arguitur: in eodem instanti, in quo est auersio intellectus ab intelligentia ipsius A, est conuersio intellectus ad intelligentiam ipsius B, sicut in eodem instanti est generatio & corruptio. Si igitur intellectus considerat A in illo instanti, in quo auertitur ab A, igitur quando conuertitur ad intelligentiam B, non auertitur ab intelligentia A, igitur nunquam auerteretur ab eius intelligentia, quia nunquam auertitur ab A, nisi per conuersionem ad aliud intelligibile, nisi ponatur omnino intellectum non intelligere, cuius oppositum supponitur.

5.

Præterea, si talis cognitio comparatiua vnius obiecti ad aliud requiratur ad hoc, quod voluntas auertat intellectum à consideratione vnius ad considerationem alterius, tunc sequitur quod voluntas non potest auertere intellectum à consideratione vnius obiecti, nisi intellectus prius comparat illud obiectum ad aliud. Et tunc sequitur quod voluntas non potest convertere intellectum ad considerationem cuiuscunque alterius obiecti indifferenter, cuius speciem & habitum habet; quod experimur esse falsum: nam voluntas potest auertere intellectum considerantem lapidem ad intelligendum asinum, vel equum, vel quodcumque aliud obiectum, cuius species habetur in memoria, cum tamen intellectus non simul comparat lapidem ad quodlibet aliud obiectum, cuius species reponitur in memoria.

Non requiri-
tur collatio
intellectus ut
voluntas
auertat eum.

Præterea, patet statim esse falsum, quod voluntas non possit auertere intellectum à consideratione vnius obiecti ibi, nisi prius intellectus illud comparat ad aliud obiectum; post intelligentiam enim Romæ potest intellectus intelligere Pascha, licet non prius comparat Pascha ad Romam, quæ minimè comparari possunt; unde non videtur talis cognitio comparatiua duorum necessariò præcedere actionem voluntatis, quæ vult unum post aliud.

6.

Ad primum istorum dicitur, quod quia intelligimus, & volumus cum continuo tempore, ideo non est dare ultimum instans, in quo ultimo intelligitur A, sicut obiectum primò cognitum; sicut nec est dare ultimum instans, in quo aliquid est album, quando aliquid mutatur de albo ad non album, iuxta determinationem Philosophi 8. Phys. & ideo in toto tempore præcedenti ultimo instans intelligit A, in comparatione ad B, & in ultimo instanti intelligit B, in quo etiam instanti, tunc primò non intelligit A, & in quo etiam instanti auertitur ab A, & conuertitur ad B, quia idem est instans vtriusque, scilicet conuersionis, & auersionis. Sed tunc stat argumentum primum; quia quæto quid in instanti conuersionis intelligit intellectus? Si dicatur ipsum B, ad quod conuertitur per imperium voluntatis: contra, simul duratione currunt actus voluntatis, & actus intellectus, prius tamen secundum naturam est actus intellectus in intellectu, quam actus voluntatis in voluntate; sed conuersio ad intelligentiam ipsius B, sequitur secundum naturam actum voluntatis in eodem instanti temporis, cum voluntas per imperium suum sit causa conuersionis intellectus ad intelligendum in illo instanti: nec potest dici, quod tunc intelligit ipsum A, quia iam ponitur quod intellectus auersus est à consideratione ipsius A.